

Forslag

til

Lov om ændring af arveloven

Fremsat den 2. marts 1978 af Jens Møller (KrF), Chr. Christensen (KrF) og Honoré (KrF)

§ 1.

I arvelov nr. 215 af 31. maj 1963, som ændret ved lov nr. 222 af 8. juni 1966, lov nr. 258 af 4. juni 1969 og lov nr. 259 af 22. maj 1974, foretages følgende ændringer:

1. § 71, stk. 2, 2. pkt., udgår, og i stedet indsættes følgende:

»Justitsministeren kan afstå arven til afdødes slægtninge eller til andre, der har stået ham nær. Ved afgørelsen af, hvorvidt afståelse bør finde sted, vil der navnlig være at lægge vægt på følgende:

1. om afdøde har været afskåret fra at oprette testamente;
2. om formuen hidrører fra ansøgenes biologiske slægt;
3. om der bestod et nært og langvarigt forhold mellem afdøde og ansøgeren;
4. om den efterladte formue består af løsøre, fast ejendom eller andet, hvortil der kan knytte sig en særlig affektionsværdi;
5. om afdøde udtrykkelig har erklæret sig

imod, at arven tilfaldt staten;

6. samt om der foreligger udsagn, der beviser eller overvejende sandsynliggør, at afdøde helt eller fortrinsvis havde til hensigt at betænke ansøgerne.

Størelsen af den efterladte formue bør derimod ikke tages i betragtning ved afgørelsen. For så vidt angår dødsbomidler, som beviseligt hidrører fra en ansøgers nærmeste biologiske slægt, bør en ansøgning om afståelse kun afslås under ganske særlige omstændigheder.«

2. I § 71 indsættes efter stk. 2 som nyt stykke:

»Stk. 3. Såfremt justitsministeren afslår en ansøgning om afståelse, kan erhvert spørgsmål om afgørelsens lovlighed og rimelighed indbringes for domstolene.«

§ 2.

Loven træder i kraft ved bekendtgørelsen i Lovtidende.

Bemærkninger til lovforslaget

I folketingsåret 1976-77 fremsatte kristeligt folkeparti et forslag om ændring af arvelovens § 71 (L. 2 af 2. marts 1977). Forslaget nåede imidlertid kun at komme til første behandling (se folketingets forhandlinger sp. 45 og 908, tillæg A sp. 1). Af debatten ved første behandling og den påfølgende behandling i retsudvalget fremgik, at i al fald en del partier var af den opfattelse, at den nugældende bestemmelse ikke af justitsministeren blev administreret på en rimelig og retfærdig måde, der ramte det, som lovgiveren havde haft for øje. Det kunne således påvises, at der af staten var holdt fast på en arv, uanset at den overvejende stammede fra ansøgenes biologiske slægt, at der havde bestået et langvarigt og nært forhold mellem afdøde og ansøgerne, samt at det var vidnefast, at afdøde udtrykkeligt havde udtalt, at staten i al fald ikke skulle arve, og at det netop var ansøgerne, der skulle begunstiges, hvortil kom, at det ifølge motiverne til den gældende regel netop var tilfælde af denne type, som afståelsesreglen tog sigte på. Ydermere forelå der, hvad bl. a. tallene i en række afståelses- og ikke afståelsessager tydede på, indici for, at man i praksis tog fiskale hensyn, hvilket lovgiveren netop heller ikke havde ønsket.

Samtidig var imidlertid flere partier også af den opfattelse, at 1977-forslaget gik for vidt ved ligefrem generelt at pålægge justitsministeren at afstå arv i ethvert tilfælde, hvor ansøgerne var afdødes stedbørn. Det blev således påpeget, at en sådan regel kunne føre til, at stedbørn fik en arveret i tilfælde, hvor de næsten ikke kendte deres stedfader eller stedmoder, eller hvor der ligefrem havde bestået et dårligt eller fjendtligt forhold mellem parterne, og hvor en afståelse derfor ikke kunne antages at ramme afdødes ønsker.

Nærværende forslag er et forsøg på at ramme en balance mellem de to yderpunkter – på den ene side, at justitsministeren i sin afgørelse er helt frit stillet, og på den anden side, at det ligefrem pålægges ham altid at afstå. Denne balance søges opnået ved at lovfæste de kriterier, som der ved den administrative afgørelse vil være at lægge gan-

ske særlig vægt på. Ved således at pålægge justitsministeren at lægge særlig vægt på bestemte kriterier, er ministerens muligheder for at træffe helt vilkårlige eller urimelige afgørelser, der tilsidesætter de efter folketingets opfattelse særlig afgørende faktorer, blevet begrænset, selv om den endelige afgørelse fortsat er overladt til forvaltningens skøn over den samlede situation, hvorved navnlig må erindres, at det naturligvis i konkrete sager meget vel kan tænkes, at visse faktorer peger i den ene retning og visse faktorer i den anden retning, hvorefter det bliver en administrativ opgave at foretage den indbyrdes afvejning af modstående hensyn.

Den væsentligste anstødssten mod de hidtidige regler kan måske siges at være, at borgeren er tolt værgeløs over for en ministers eventuelle urimeligheder. Dette burde ikke forekomme i et retssamfund, der lægger vægt på borgerens retsbeskyttelse over for overgreb fra myndighedernes side. En sådan retsbeskyttelse er der så meget desto større brug for her, som staten selv er part i den sag, den skal afgøre. Som reglerne er for øjeblikket, kan den, der får en afståelsesansøgning afslået, imidlertid ikke forvente, at domstolene skulle indlade sig på at prøve afgørelsens rimelighed, men kun dens lovlighed. I en sag af denne type, som blev forelagt ombudsmanden, har selv ombudsmanden udtalt, at han kun kunne tage stilling til afgørelsens lovlighed, derimod ikke til dens rimelighed.

Der kan imidlertid meget vel tænkes tilfælde, hvor justitsministeren ikke kan siges at have begået noget ulovligt ved at nægte at afstå, men hvor afgørelsen ikke desto mindre, bedømt både ud fra almene og medmenneskelige retfærdighedshensyn og ud fra lovgiverens egentlige hensigt med bestemmelsen, må siges at være urimelig. Forslagsstillerne finder, at den, der har modtaget afslag i en sag af denne art, hvor der ifølge sagens natur let kan være stærke følelser involveret, har et naturligt krav på den beskyttelse, som ligger i, ikke at være prisgivet en ministers forgodtbefindende, men at kunne få sit tilfælde bedømt af vore uafhængige og upartiske domstole.

Bilag

*I dette bilag er (med mindre skrift)
indsat den gældende formulering af de bestemmelser,
der berøres af lovforslaget*

1. § 71, stk. 2, 2. pkt., udgår, og i stedet indsættes følgende:

»Justitsministeren kan afstå arven til afdødes slægtninge eller til andre, der har stået ham nær. Ved afgørelsen af hvorvidt afståelse bør finde sted, vil der navnlig være at lægge vægt på følgende:

1. om afdøde har været afskåret fra at oprette testamente;
2. om formuen hidrører fra ansøgenes biologiske slægt;
3. om der bestod et nært og langvarigt forhold mellem afdøde og ansøgeren;
4. om den efterladte formue består af løsøre, fast ejendom eller andet, hvortil der kan knytte sig en særlig affektionsværdi;
5. om afdøde udtrykkelig har erklæret sig imod, at arven tilfaldt staten;
6. samt om der foreligger udsagn, der beviser eller overvejende sandsynliggør, at afdøde helt eller fortrinsvis havde til hensigt at betænke ansøgerne.

Størrelsen af den efterladte formue bør derimod ikke tages i betragtning ved afgørelsen. For så vidt angår dødsbomidler, som

beviseligt hidrører fra en ansøgers nærmeste biologiske slægt, bør en ansøgning om afståelse kun afslås under ganske særlige omstændigheder.«

2. I § 71 indsættes efter stk. 2 som nyt stykke:

»Stk. 3. Såfremt justitsministeren afslår en ansøgning om afståelse, kan enhver spørgsmål om afgørelsens lovlighed og rimelighed indbringes for domstolene.«

Arv, som tilfalder staten.

§ 71. Er der ingen arvinger efter loven eller testamente, tilfalder afdødes ejendele staten.

Stk. 2. Justitsministeren kan bestemme, at der ikke skal rejses indsigelse mod et testamente, der ville kunne anfægtes efter de herom gældende regler, men må antages at være udtryk for afdødes sidste vilje. Justitsministeren kan endvidere under særlige omstændigheder afstå arven til afdødes slægtninge eller til andre, der har stået ham nær, navnlig når han ikke har kunnet oprette testamente, eller formuen hidrører fra en fælles slægtning.